

BOLDOG ÓRA

16h–20h-ig korsó Soproni 190 HUF

Élek, s ez ritka alkalom.
A fény kisujjnyi, törtfehér
sugár a kerti asztalon.
Tán megjössz, mire körbeér.

E nyári kert az árnyaké.
Nyugodt ez így ma. Gondolom.
A fény, akár az árpalé
szivárog át a lombokon.

Ma mégse jössz. A sarkon állsz.
A nap korongja fölragyog:
ezernyi égi vaskohász
locsolja szét a sörhabet.

Tudom, hogy ez nem épp vidám:
e nemjövés, ez ócska szesz
– élek, s ez nem az én hibám.
Ígérem, orvosolva lesz.

Forgács Zsuzsa Bruria

ÖRVÉNYBEN MARADJ MINDIG MOZDULATLANUL*

Apámnak nem voltak szeretői. Vagyis egy se, aki igazán számított volna, hisz szegény apám anyámba volt halálosan szerelmes jóformán egész életén át. Anyámat viszont nem nagyon érdekelték apám szeretői, akiknek létéről – anyám sajátos megfogalmazása szerint – apám nem tehetett. „Ő csak meghallgatta őket, akár egy jó gyóntató” – igen, ilyen édesen mentegette apámat anyám, aki a következményként előállt aktusokat elkerülhetetlen természeti jelenségként szemlélte, vagyis inkább tolta el magától, mert

* A szöveg a SZOMJAS OÁZIS ÉS ÉJSZAKAI ÁLLATKERT című kötetekkel indult KITAKART PSYCHÉ sorozat 4. kötete számára készült, amely az apa-lány kapcsolatokat járja körül.

ezek az események nem nagyon foglalkoztatták képzeletét. Anyámat legfeljebb az tette zaklatottá, ha arra gondolt, esetleg rossz véleménnyel lehetünk majd apánkról ezek miatt a szóra sem érdemes kis kalandocskák miatt.

Igen, apám megrögzötten tudott hallgatni – nekem például egész életemben semmi igazán személyes nem sikerült megtudnom tőle –, és így történetesen, hogy a gyónások végén „szegénykének” – anyám kifejezése – óhatatlanul az ágyába bújtak a nők, akik belé helyezték titkaikat és más férfiaktól elszenvedett sérelmeiket, mint valami finom, művelés alá vett, nedves, termékeny és értőn néma földbe. Bízta apámban, és ezt a bizalmat szükségesnek érezték lehetőleg azonnal el is hálni, ami hitük szerint gyónásuk feltörhetetlen pecsétjeként szolgált.

Anyám talán egy kicsit drukkolt is a magát tehetetlennek érzékelő apámnak, hogy jól érezze magát ezekkel az önáltató nőkkel – sőt, lelke legmélyén még az önáltató nőknek is a lehető legkellemesebb időtöltést kívánta férjével – és könnyen lehet, még lelkiismeret-furdalása is volt, hogy egy kicsike féltékenységet se tudott felmutatni, hisz ez sérthette apám büszkeségét. Anyám kifejezetten érzékeny volt apám bánataira. A kettejük közötti fura egyezsége jóval haláluk után bukkantunk rá az egymáshoz írt angol nyelvű leveleikben. Apám önérzetesen kérte ki magának, hogy anyám aggódva kérdezősködött egyik közös barátjuknál, vajon apa öngyilkos lenne-e, ha elhagyná őt.

Mielőtt valaki félreértene, először anyát hagyták el. Igaz, nem apám, hanem valaki más. Sajnálatosan az én gyönyörűséges, erős és legtöbbször bölcs anyám még jóval apám feltűnése előtt elkötelezte szívét egy nyálás, szőke angol ficsúrnak, akinek a leszerelést követően vissza kellett volna térnie anyámért a brit gyarmatra, anyám szülőföldjére, hogy feleségül vegye. De az angol katona angol mamája a távoli angol szigeten, mint oly sok leszerelő angol katona anyukája, megtiltotta fiának, hogy visszamenjen a vágyott nőért. Britanniában hazafias kötelességnek kiáltották ki a brit háborús áldozatok hátrahagyott menyasszonyainak boldogítását. Sommásan: a brit katonának brit nőt kellett feleségül vennie. Tudni kell, hogy apám mindezzel tisztában volt, amikor végzetesen beleszeretett anyámba. Apám jó sokat állt sorba anyám kezéért, sőt egy darabig ő maga volt a levélhordó az angol ficsúr és anyám között a katonai kórházban.

On the rebound – mondja az angol – ebbe esik bele az az eset is, amikor az ember lányának anyja váratlanul kap egy gyáva szakítólevelet egy angol ficsúrtól, és az ember (vagyis a majdani anya) ilyenkor dacosan perdül egyet a sarka körül, kiengedi a haját, jól megrázza, és beleveti magát a libanoni éjszakába, majd az első szalonképes úriembernek, nem mellesleg egy megbízható, régóta körülötte sertepertélő kérőnek, aki épp belépett a lebuja, és félszegen közeledik felé a táncparketten, egy illegális táncmulatságon, azt mondja: „Most akkor táncolunk vagy hazakísérsz?” Amire majdani apám hezitálás nélkül, ámbár elképedve rábólint, hogy amiért annyit lejsztolt minden remény nélkül, most váratlanul és érthetetlenül mégis az ölébe pottyan. Ezért tudja anyám pontosan, hogyan működik apám ezekben a helyzetekben, miként cselekszik a csalódottságukat épp kiokádni készülő nők társaságában.

Nem tudtam tehát a szeretőkről, és nem is állt szándékomban megtudni róluk semmit, de hogy, hogy nem, fivérémből, akit gyakran néztek öcsémnek, valamiért nagyon is kikíváncozott, hogy arcomba dörgölje az itt-ott szétszóródott hírmorzskákat, és egy lagymatag nyári napon, állával a tévében szereplő nő felé bökve, azt mondta: „Ez is apánk szeretője volt.” Visszakézből töröltem képen arcátlanságáért, magamat is meglepve. „Nem hiszem, és nem érdekel, és nem kérdeztelek!” – kiáltottam, és kirohantam a szobából, ki a lakásból, át a játszótéren, ki az életemből is, melyben ilyenekkel zaklat-

nak. „Pedig tényleg apánk szeretője volt” – szólt utánam még mindig a pofonon csodálkozó fivérem. Hát ez a nagy helyzet, hogy az ember gyerekkorában nemhogy a szeretők nemi életéről nem kíván megtudni semmit, de éppenséggel a saját szüleiéről se, sőt mások szüleiéről még kevésbé, ha egy mód van rá, de aztán mégse lehet teljesen megúszni. Hányszor, de hányszor néztem lopva és viszolyogva vasárnaponként az utcán szembejövő, kiöltözött családokat. Nem elég, hogy ama leírhatatlan, megnevezhetetlen, de mindenképpen gusztustalan dolog révén létrehozták ezeket a gyerekeket, de még büszkén le is hozzák sétálni és mutogatni őket. Igen, és mindenki ünnepélyes arcot vág hozzá, miközben zavart félmosollyal hártják a riasztó részleteket. Óvatosan, puhán siklanak el a képzeletüket betöltő homályos üveg mellett, mely mögött az égbekiáltó, lucskos rémségek zajlanak. Nem beszélnek róluk, de mindenki tudja, amit tud. Én persze nem tudtam és nem is kívántam tudni erről semmit. Miért is tartoznak ilyen időtlen testi funkciók az ember szüleihez, mikor ők elsősorban érzelmi kikötőink, amelybe makulátlan lelki horgonyainkat vetjük, hogy ott biztonságban tudhassuk magunkat?

Emlékszem, mikor ötévesen kíméletlenül és végleg kitiltottak a szülői ágyból. Nem akartam elhinni, hogy anyám olyan hülyeségre hivatkozik, hogy apám esetleg éjszaka akaratlanul rám gurul, és megfulladok. Ócska kifogásnak tűnt. A szüleim nyilvánvalóan elsősorban lelki értelemben voltak a szüleim, ők mégis testi kifogással álltak elő! Ez nem volt hihető érv. Biztos voltam benne, hogy apám teljesen csak magának akarja anyát szőröstül-bőröstül! Hisz mindenki őt akarta a családban. Mi mindnyájan bele voltunk szerelmesek. Legtöbbünk halálosan, és bizonyos értelemben mindannyian reménytelenül.

De visszatérve a lényegre, az ember gyereke nem akar tudni a szeretőkről és a ragacsos, vacak, kínos kis történetecskékről, amelyekbe a szeretők az ember apjával oly otrombán belesüllyedtek, minden elfogadható valós vagy legalább életbevágó indok nélkül, ám a szeretőt, vagyis a volt szeretőt ez cseppet sem aggasztja, amikor tajt részegen feléd billeg egy felnőtt házibulin, hogy jól kipakoljon neked, és kéretlenül rád löcsölje sajátos viláértelmezését. Neked, aki még nagykorú sem vagy, és akinek semmi, de semmi közöd az égegyadta világon nincs ahhoz, hogy apukád milyen bánatában kiknek az ágyában kötött ki.

A volt szerető pedig nem más, mint az ismert Chagall-kutató, fenékiig érő festett, fekete hajjal, rancias, szinte feketére sült bőrrel, aki odatámolyog hozzád, és azt a bombasztikus hírt vágja az arcodba, hogy ő az, aki nem engedte elválni apádat anyádtól, de csak a gyerekekre való tekintettel. Mert ő egy érző asszony. Pedig az apád, az apád, csak engem szeretett, hörgi a nő, majd az ölembe hány, és elterül a padlón.

Máig se értem az ismert Chagall-kutató indíttásait. Tulajdonképpen mire számított? Mit várt tőlem? Vagy csak üzenni akart anyámnak a megváltoztathatatlan múltba? Miközben engem zaklat, valójában egy áthatolhatatlan rácsba kapaszkodik, mely mögött ott terpeszkedik önhittén a múlt, rendíthetetlenül, nyeglén és pimaszul fittyet hányva vágyainak. Neki csak ennyi maradt, hogy magatehetetlenül rázhassa ezt a rácsot, és követelje jussát. Persze lehet, hogy aznap részeg bánatában épp büntető istennek képzelte magát, és valakit mindenképpen sérven kellett szűrnia nyelvével. Különös szórakozás, de csak kamaszkori megvetésemet váltotta ki. Tudom, anyám lenyúlt volna érte a padlóra, és ha kell, kedves, babusgató szavakat suttog a fülébe, akár szájon át is meglelegezteti, és finoman eltekint a kellemetlen szagoktól. De én nem voltam anyám, furcsa ezt így kimondani, de én nem voltam jó. És hogy is mondjam ezt, hogy ne kövessék

el magam ellen karaktergyilkosságot: soha nem is akartam jó lenni – bár lehet, hogy azért, mert titokban az apai szerepet, az igazság ostorának szerepét ambicionáltam jobban. A jó, az abszolút és isteni jóság anyám volt. Én pedig lázadó voltam. Ezért léptem át a nőn. Igaz, ma már – sok évtizeddel később – lenyűlnék érte, és a fürdőszobába vinném, hideg zuhany alá állítanám, de csak praktikusságból, általános emberbaráti kötelességből. Viszont nem lennék engedékeny és megbocsátó és törődő, miként anyám, hanem szigorú szavakkal beszélnek a volt szeretőhöz, hűvösen söpörném le magamról a hozzám vágott trágárságait, hogy ne tudja törődött érzelmi kampócskáit belém akasztani, ne tudjon rám akaszkodni.

És itt most egy vallomással tartozom magamnak. Valamit mégiscsak tudtam a szüleim közötti furcsa szövetségről, ha érteni nem is értettem. Egy szobában laktam velük, egy szétnyitható ágyon. És nemegyszer ébredtem arra az éjszaka közepén, hogy csendben, suttogva öltözködnek, miközben a felső szomszéd a felesége fejét a padlóba, azaz a mi plafonunkba veri. Távoli, fojtott nyöszörgés, érthetetlen nyelvű zokogás kísérte a tompa puffanásokat és a férfi üvöltését. Szüleimnek ilyenkor le kellett menniük a földszintre, majd egy másik lépcsőházban felgyalogolni a negyedikre és becsöngetni, hogy kiragadják a férfi kezéből a nőt.

Előfordult, hogy az asszonyt magukkal hozták, és nálunk altatták. Mellettem feküdt a földön összegubózva egy matracon, kicsinyen és törekenyen, és olykor-olykor átvérezte fején a gézt. Esetenként szüleimnek sikerült lecsillapítania az esküdöző férjet, és a nő nem jött velük.

Egy ilyen alkalommal szüleim azt hitték, hogy már mélyen alszom, mert anya vetkőzés után nem a saját ágyába bújt vissza, hanem átment apához, aki akkor már külön ágyban aludt a hatalmas íróasztal túloldalán. Ledermedtem. Talán már gimnazista lehettem, szóval kicsit érettebb, és mégis tiltakozott minden porcikám. Nem akartam elhinni! Mit keres anya apa ágyában! Nem mehet át! Ő az anyém, anya a gyermekei szolgálója, és nem adhatja oda magát apámnak, és ha szívből akarná, sem hiszem el neki, hogy tényleg akarja.

Sok évvel később egy természettudományi filmben igazolva láttam tiltakozásomat, mikor a kis gorillák az épp közösülő felnőtt gorillákra vetették magukat, hogy szétválasszák őket, amit a felnőttek különös közömbösséggel tűrtek, és egy cseppet nem zavartatták magukat. Próbáltam mentegetni anyámat, bár nehezemre esett. Azzal nyugtatgattam magam, hogy csak rosszul felfogott kötelességérzetből nyújt ápolónői vigaszt apámnak. De ha nem így volt, és mégiscsak megcsillant a sötétben anyámnak egy másik, érzéki, nem anyai arca – amely ellen akkor még elemi erővel tiltakoztam –, ezt már sohasem fogom megtudni. Csak azt tudom, hogy különös dolog hallani a szülők testének finom csattogását az éjben. Térben és időben valószínűtlenül messzire elhallatszik és visszaverődik. Még most is hallom, mérhetetlen éteri távolságokból, bár már nem zaklat fel, és nem kívánom elemi erővel eltörölni, sőt mintha így, a távolból némi vigaszt is nyújtana, bár értelmét felfogni továbbra is képtelen vagyok.

Később nagyszájú fivérem mindenféle nők történetével tömte tele a fejem, hiába is követeltem, hogy hagyja abba. Szerette ezt azalatt művelni, míg mosogattam. Mögém állt, kezében egy csésze teával, azt szürcsölgette, miközben kitekintett a lakótelep határtalan csillogó szürkeségére, és mintegy mellékesen odavetett nekem néhány húscsapatot. Leállíthattam volna, de ehelyett csak még zajosabban kezdtem csörömpölni az edényekkel, tiltakozásul. Nyilván volt egy részem, amelyiket titkon mégis érdekelték apám ügy-

letei. Bár az ügyletek összes résztvevőjét mélységesen sajnáltam. Vajon mi volt az a megállíthatatlan kényszer, mely ilyen embertelen helyzetekbe terelte őket? Bátyám meg egyre csak locsogott, például az teljesen csupasz ébenfekete rabszolgánőről valamelyik egyiptomi kupiban, az ismeretlen fűszerekkel átitatott sima bőréről meg arról a lányról egy transzylvániai kisvárosban, aki apám egyik osztálytársának nővére volt, és akit a szülők adtak el a helyi bordélyba, amit végül az egész fiúgimnázium látogatott. Vajon felfogta apám meg a nagy igazságérzete, miközben kora férfianak egyik bevett sportját űzte a kupiba járással, hogy a világ oly nagyra becsült rendje a *rémiségek kicsiny boltját* hordozza magában, ahogy az Eyjafjallajökull hordozza ölében a kitörni készülő mérgező parazsat? Már nem tudom megkérdezni tőle, de ha meg is tudnám, nem felelne, csak feküdne önmagától is elhagyatottan oblomovi ágyán, és a messzibe révedve vakarná kisebesedett koponyáját.

Mindenesetre vívódtam ezen eleget, végül az utazást apám mélyére ideiglenesen egy mentális ruhaszártó kötélre akasztottam két agyalapi csipesz segítségével, majd képzeletben tíz lépést hátráltam, hogy az így kialakult helyzetet kellő távolságból felmérhessem. Jogos a kérdés, miért volt erre szükség. Nos, bármennyire is tetszetősnek és kihívónak tűnt a feladat, mégsem voltam képes apám mélyére utazni. Ha kívülről néztem befele apámba, mintegy átdugtam fejemet apámon, ahogy *a férfi, aki átment a falon* dugta bele fejét a lépcsőházi vakolatba, nem láttam semmit a puha, bársonyos éjsötéten kívül. Apámnak ekkor nem voltak részei, egy darabban volt áthatolhatatlan, vagyis miközben áthatoltam rajta, akár egy plazmikus dunnán, minden egynemű volt, sűrű, fekete, csillagtalan és artikulátlan. Nem volt mélység és magasság, nem voltak redők, ráncok és kiszögellések, nem voltak kacskaringós járatok, és az ezeket kívülről-belülről benövő, átszövő tengeri moszatok sem hajladoztak csillámlón a folyékony ellenállásban. Ha viszont belülről néztem apámból kifelé, néha még hiábavalóan rettegő önmagamat is meg tudtam pillantani, míg apámat egy súlytalansággal kitömött, érzéstelenített zsáknak éreztem valahol a szemüregem és gerincem mögötti meghatározhatatlan térségben. Épp a napokban rémülten fedeztem fel apám arcát az enyémben, ahogy kinéztem két másik ünneplő közül egy esküvői fotón. Ugyanaz a szorongó, vesztes tekintet és lemondó szájtartás.

Sokszor éreztem magamban apám oblomovi petyhüdségét, ormótlanságát. Az *Oblomov* egyike volt azoknak a könyveknek, amelyet rengetegszer olvastam el tizenéves koromban, bár mérhetetlenül szenvedtem tőle. Oblomov tehetetlenségétől, ahogy cseppenként a végső feledésbe enyészti magát. Valami egyszerre vonzott és taszított benne, sajnáltam őt, és szerettem volna felrázni és talán megrugdosni is egy kicsit, hogy végre talpra álljon. Életem egy jelentős része Oblomov, apám és a magam menüettjében, azaz Bermuda-háromszögében zajlott. Furcsa magnetikus erők nyomtak a tehetetlenség irányába, és sokszor zuhantam orral az elmúlás tengerébe, míg valamely alkalmi örvény ereje ki nem lökött. Ezt is apámtól tanultam, akinek mozdulatlan testét a Maros örvényei sokszor a felszínre lökték. Ha kapálódzol, örökre elnyel – suttozta egyszer váratlanul a spájzban a kenyérmorzsák rágicsálása közben –, az örvényben maradj mindig mozdulatlanul.

Fura, de épp ebből az oblomovi petyhüdségből tudtam újra meg újra eljutni, ha csak üdvözült másodpercekre is, Isten létének felismeréséhez. A legtisztább és legegyszerűbb úton – a logikain –, amibe nem tud belezavarni a körülményeskedő valóság. Nagy gyakorlatom van benne. Ha meg kívánom pillantani Istent, először apámra és Oblomovra gondolok, utána mindigjárt a tizenharmadik születésnapomra, melyen úrrá lett rajtam a

végso elkeseredés, hogy *Jézusmária és az összes küsszentek!*, már milyen régóta élek, és még milyen rémületesen sokat kell. Úgy gondoltam az életemre, mint a mosónők életére, egy ledolgozandó büntetőtelepi küldetésre. De ha ez büntetés, amelyben le kell morzsolnom az éveket, mint a kukoricát, akkor azt valahol kimérték rám vagy a jövőben, vagy a múltban, és akkor lesz szabadulás is, ennek a gondolatsornak a végén mindig fejfel zuhanok Istenbe. Felfele.

Gyerekkoromban megrémisztett ez a felfele repülés. Ilyenkor ráfeküdtem apám tekintélyes ágyára, és könyörögtem bátyámnak, hogy pakoljon tele könyvekkel, hogy el ne szálljak. Bátyám röhögött, de azért kezdetnek rám pakolta a lexikonokat. Ez persze sohasem volt elég, és én újabb és újabb könyvekért könyörögtem, hogy itt maradhassak a földön. Jó, még egyet kapsz, Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés*ét, ide teszem a mellkasodra, de ennyi, vége, mára befejeztük a szórakozást. De én addig nem nyughattam, míg a fél könyvtárat rám nem pakolta. Ha kellett, olyan hangosan kiabáltam utána, hogy még az udvari fociból is felküldték a többiek, *nézd meg már, mi van a húgoddal, nem lehet elviseelni a vinnyogását!*

Ezeknek a lebegéseknek a végén – mert gyakran még a könyvekkel a testemen is lebegtem – nemegyszer végtelen méretűre dagadtak az ujjaim, kívülről nem látszott semmi, belülről azonban nem tudtam, hol kezdődöm, és hol végződöm. A ujjdagadások dezsavú érzésekkel párosultak. Határozottan emlékeztem egy jelenetre, mely sok évvel születésem előtt történt. A Keleti Károly utca egyik lakásában, gyönyörű fiatal nőként, két fiatal költővel társalogtam. Ha beszéltem róla, apa legyintett, ez csak egy érzet, semmi alapja nincs. Freudra hivatkozott. Ha valamibe nem mert belegondolni, mindig Freudot rángatta elő. Többek között ezért is voltam később oly kritikus a pszichoanalízis urával. De vajon miért kellett apámnak folyton leintenie, kész, előre gyártott válaszokkal elvenni tőlem a csodát és a múltba látás képességét? Talán ettől nagyobb biztonságban érezte magát?

De ez a bizonyos, engem felismerésekkel letaglózó tizenharmadik születésnapom is véget ért egyszer, és gyerekkorom meggyászolása után máshonnan fújó szelek is birtokba vettek, melyek meggyőztek, hogy a rosszat is lehet élvezni, sőt kell is, akár az utolsó cseppig, nincs más választásom. Életem csúcán voltam. Fenséges gyász, ujjongó rémület és emelkedett könnyedség telítette szívemet. Ahogy lenéztem a fennsíkról a jövőmbe, tudtam, hogy soha többet nem leszek már olyan szép, érintetlen és romlatlan, mint akkor, hogy semmi sem jogosít fel többé azokra a sudár, hamvas gondolatokra és szándékokra, melyek a jóhiszeműek és ártatlanok sajátjai, hogy soha többet nem formálhatok jogot arra a kikezdhetsen, mindenható hatalomra a jövő felett, amely a gyermekek előjoga, és ami a felnőttek engedmények nélküli lenezésére, lesajnálására és megvetésére ösztökéli őket. Többé nem áll szabadságomban lenézni a felnőtteket romlottságukért, lepusztultságukért, szerencsétlenkedéseikért, kifícamodott életükért, azért, hogy gyatrán elszúrták, hagyták kisiklani a kezük közül. Ettől a pillanattól kezdve az én húsom is romlásnak indul, gondolataim megmérgeződnek a létfenntartás gondoljaival, amelyekre lassan ráakódnak a törtetés, intrika, irigység, féltékenység és birtoklásvágy patinái. Többé nem lehetek nemes és egyszerű, egy önmagából táplálkozó kristály, mely mindent szűrés nélkül fogad be és ízlel meg, hogy aztán udvariaskodás nélkül köpje ki mindazt, ami nincs ínyére. Tizenhárom éves voltam, Simone de Beauvoirt faltam, és mindent tudtam.

Tudtam, hogy a becsukódás, a felejtés és romlás évtizedei következnek. Apám először és utoljára nézett rám elgondolkodva, mintha ott lennék. Csak egy pillanat töredéke

volt, és én egy kötél táncos elszántságával reszkettem bele. Úgy karoltam apámba a Keleti Károly utcán a tündöklő nyári napsütésben, magas sarkú cipőmben, nővéremről lekönyörgött zöld virágos ruhában, kontyosan, mintha nő lennék már, és ő elfogadta ezt a gesztust. Apával épp egy esküvői zsúrra tartottunk. Anyámat helyettesítettem, aki szénanáthától szenvedett, de lehet, hogy csak egy kis egyedüllétre vágyott, és Mozartot kívánt hallgatni, akit apám nem szívelt, és akinek műveit lakájzenének csúfolta, mert szerinte erre csak rizporos parókás urak és hölgyek tudnak tipegni és hajlongani a manikűrözött kertekben. Ebben volt némi igazság, bár én mégis osztottam anyám soha nem csillapuló szomjúságát Mozartra. A mozarti játékosságra és nyugalomra.

Ha most jól utána gondolkodom, alkalmi kísérőjeként aznap én voltam apám beálló szeretője. Csak egy könnyed futó pillanat volt, mely az öntudatlanság határát súrolta. Apám se előtte, se utána nem volt képes tudomást venni létezemről, de akkor, ott, ebben a rám csodálkozásában szétolvadt, lefoslott rólam minden védettség. Az ártatlanok védettsége. Felelősségeim támadtak. Helyt kellett állnom, nem volt elég többé csak körülhordozni magam, mint egy szépséges rózsaszirmot, egy mesteri rajzolatú lepkeszárnyat. Meg kellett tanulnom járni a hazugság, képmutatás, megjátszás útvesztőiben, és szoktatnom szívemet a turkáláshoz az életben maradás eme kincsesládájában. És én mámorosan vettem bele magam az előttem álló feladatba, a válaszok kicsikarásába, a hanyatlás évtizedeibe: bekoszolódni, eltorzulni, elveszíteni a fonalat, percnként és értelmetlenül kockára tenni mindent semmiért, alámerülni a kétségbeesés és beszennyeződés körülményeskedő, felhergelt és érdemtelen részleteibe.

Alig léptünk be a lakásba, az ifjú ejtőernyős férj felmutatta a menyegzői sokadalomnak Csehszlovákia térképét: A múlt héten osztották ki! – jelentette be rekedtes hangján, enervált, kesernyés mosolyával, és egy elátkozott, sértett, büszke úr tartásával hörpintette ki cseresznyepálinkás poharát. Agyamban szilánkokra pattant a világ. Elfordítottam a fejemet a társaságtól, hogy a gőgtől narkósan tudjam visszanyelni könnyeimet. Elrontották!!! Belerondítottak az ordináré politizálásukkal a búcsúnak és nővé avatásnak eme magasztos pillanatába, amikor hátrahagyom ezt a süldő lányt, és örökre felöltöm felnőtt álruhám. Azt akartam, hogy mindenki megnézzon magának, hogy mindenki úgy nézzen rám, ahogy apa tette egy pillanatra az utcán: tekintete független étellel ruházott fel, valakivé születtem, akinek létezésével most már mindenkinek számolnia kell. Ehelyett közönséges, odakozmált lekvárt csaptak a pillanattól a rohadt rádiójukkal, amit bekapcsoltak. Híreket mondtak. Pfüj, mondtam összeharapott szájjal, és toppantottam. Két dolgot gyűlöltem mindennél jobban ezen a világon, feneketlen vak indulattal: a híreket és a focit.

A hírek és a foci voltak létezésem tagadásának alappillérei. A hírek és a foci jelképeztek azokat a végeérhetetlen, kívárthatatlan, lemorzsolható órákat és napokat, amikor az ember apjának figyelme a rádióra vagy a televízió képernyőjére tapad. Légmentesen. Amikor az ember lánya nem létezik, mert nem vesznek róla tudomást. A szombat és a vasárnap maga volt a pokol. Nem tudtam olyan messzire menekülni a házunktól, hogy ne halljam visszhangozni ezt az ocsmány hangzavart, a fociközvetítést, a tagadásomat üvöltő rádió- és tévéadókat. Tizenöt éves voltam, mikor egy vasútállomás várójában megpillantottam a korszak híres kommentátorát. Pöttömnyi volt és szomorú, mégse tudtam megbocsátani neki azt az évtizedet, mert közvetítői hangja egybeolvadt azokkal a góromba, szürke, beteljesületlen várakozással teli délutánokkal, szombatokkal és vasárnapokkal, melyek számomra a lányok megtagadásának napjai voltak.

A hírek önmagukban is irritáltak. Nem szóltak semmi érdemlegesről. Nem adtak semmit hozzá, nem hatoltak be a létezésbe, nem szeltek át Atlantisz légterét, nem mondtak semmit sem az istenről, sem az értelemről. Külső, felizgatott nyálkahártyája voltak a világnak. Nem csillapították tudásszomjadat, legfeljebb csömöröd támadhatott tőlük, hisz nem hatolhattál a mélyükre, mellyel nem is rendelkeztek. A híradó a felszín cifrázása volt, adathalmaz, melyből nem csapódott ki magasabb rendű tudás, és bármennyit tömtek belőle a fejedbe, egy fikarcnyival nem tudtál meg többet létezésed és földi elhivatottságod okairól, arról a másik dimenzióban élt, elemelt életedről, melynek fénycsóvjában percenként megmerítetted az arcod, hogy túlélj e világi létezésed hasztalan erőfeszítéseit.

De akkor miért is potyognak a könnyeim oly engesztelhetetlenül, miközben verem ezt az átkozott klaviatúrát? Miért fájnak nekünk a szüleink oly rendíthetetlenül és rémületesen, az úristen irántunk való kíméletének legcsekélyebb jele nélkül? Törékenysé-
gük, be nem hegedő lelki sebeik, elpusztíthatóságuk, lelkünk reptéri szállítószalagá-
ra dobott, véget nem érő körökben felvonultatott megaláztatásaik, kiszolgáltatottságuk az elemi erőknek, az összevissza felbukkanó, esetleges természeti csapásoknak és a kiszámított emberi gonoszságoknak, aljasságoknak. És miért reszketek még mindig értük, mintha ezzel a legcsekélyebb mértékig, akár visszamenőleges érvénnyel megóvhatnám őket a rájuk vert átkoktól, hisz vagy negyed évszázada visszaadták magukat a pornak és hamunak.

Mindenesetre apa gondokkal redőzött homlokkal lépett le arról a bizonyos '68-as esküvőről, pár perccel azután, hogy az ifjú férj meglobogtatta Csehszlovákia térképét, és a rádióban alig kivehető, faramuci bírálattal illették a cseh vezető garnitúrát. Állati dühös voltam apára, mindig talált valami irdatlanul fontos indokot a lelépésre. Egyszer, négyéves koromban falból elvitt magával vidékre. Esküszöm, tudtam, a megfelelő szavak birtoklása nélkül is tudtam, hogy falból vitt el, hogy aliből vitt el, mert fel sem tudtam fogni, mit keresünk mi ketten így egyedül, magunkra hagyatva egy világvégi kis faluban. És anya, anya hogy engedhetett el vele kettesben, és miért? Anyára haragudtam, hisz tudnia kellett, hogy nem bízhat apára. Hogy apa be van lakatolva a fejébe, a problémái bőrtönébe, és ezért nem tud nem átnézni rajtam, tekintete mindenről, így rólam is lecsúszik, visszaverődik zaklatott belső tereibe.

Apa sokat beszélt magában, és dühösen gesztikulált. Egy szürkület utáni, vértől, jajkiáltásoktól és haldoklástól átítatott csatamező lakozott benne, és ő azon bukdácsolt reggeltől estig. Néha megfogta a kezem, hogy arrébb cibáljon, vagy megkért, hogy többé ne pisiljek az ágyba – egy széles parasztágyban aludtunk –, de azt is úgy mondta, mintha nem is volnék jelen, csak úgy bele a falba, bele a semmibe. Tudtam, hogy rettenetesen súlyos cűg vagyok a nyakán. Aztán megjelent a nő, akinek csak lába volt. Még csak megjátszásból se volt hajlandó szóba állni velem, csak apához beszélt, rólam csupán harmadik személyben, hogy hova kellene engem elpaterolni, mintha ők ketten egy másik térben állnának, ahová számomra nincs átjárás.

És isten bizony, csak most, ahogy ezeket a sorokat rovom, jövök rá, csak most áll össze bennem a kozmikus kép, hogy a nő, aki az arcomba pakolt és az ölembe hányt azon a bizonyos partin, tizen-négy évvel később, ez a bizonyos nő volt, akinek csak lába volt. Ezért is hányt le oly magától értődően, hisz köze volt hozzám, és ezt a közt nem bírta tovább magában tartani.

Mindenesetre dél volt, és apám meg a nő – akinek csak lába volt, szinte végtelenül hosszú csontos barna lába – végül egy ismeretlen mező közepén hagytak azzal, hogy meg se mozduljak, míg vissza nem térnek értem. A nőből csak az erőteljes, áthatolhatatlan

indulata maradt hátra, a megszabadulni vágyás indulata. Érdekes módon ennek az indulatnak egészen átható, sajátos szaga volt, ideges pacsuliszag, mely még sokáig ott gunnyasztott a nő helyén. Nem néztem fel rájuk, nem láttam az arcukat, de így is tudtam, hogy rosszban sántikálnak, apa és a nő. És tudtam, hogy mindjárt megszűnők létezni. Ez be is következett. Amint apa kivonult a látóteremből, nem tudtam többé, ki vagyok, nem voltak eredőim, nem voltak kezdeteim, nem volt se jelenem, se jövőm, nem volt lakcímem – eredetileg apa volt a lakcímem, ő viszont eltűnt –, az égtájokról akkor még nem volt fogalmam. Fájdalmas, sötétszürke ürességérzés fogott el, egyfajta dermedt gomolygás. Tudtam, nem vagyok jó semmire, egy eldobandó, érdemtelen kis kacat vagyok, kellemetlen tehertétel. Körvonalaím elernyedtek, és könnyű, nyárvégi párlattá varázsolódtak. Nem küzdöttem a megsemmisülés ellen. A kisujjamat se emeltem föl. Az a karcolatnyi jajkiáltás, mely torkomat oly fojtogatóan és fájón reszelte, sohasem hagyta el ajkam, mert tudtam, hogy igaza van a megsemmisülésnek, hogy jogos. Az utolsó bennem maradt kép az orromig érő fűszálak voltak, aztán a nagy semmibe foszlottam.

Késő éjjel találtak rám. Három falu fésülte át a mezőket, az irtásokat és az erdőt. Egy gödörben kucorogtam, arcomat a földbe temetve.

Vörös István

TÉVEDÉSEK

A magas háznak rövidebb
az árnyéka, mint az alacsonynak,
és a lapos tetőn nehezebb jární,
nem a meredeken. Hegynek fölfelé
futok, nincs akadály előttem.
Végig a földszinten vagyok, aztán
az első emeletre kötélpálya
emel, nyáron sok itt a hó, de most
csak felhők, felhők, felhők.

Elszalad mellettem egy vakond,
a föld alól pacsirta néz ki
egy pillanatra. Jó nem tudni
mindent. Jó nem tudni semmit.
Nem jó tudni valamit. A valami
úgy vándorol a gondolatok közt,
mint szilánk a sebesültben, sőt
a sebesült unokájában, aki megörökli
ezt is a házrésszel, szőlővel,
kézfórmával együtt.